WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

ORGAN ZWIĄZKU ZAWODOWEGO WIELKIEGO PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO PAŃSTWA POLSKIEGO

WYCHODZI 1-go i 15-go KAŻDEGO MIESIĄCA

ROK I | WARSZAWA, DNIA 15 GRUDNIA 1926 R. | NUMER 8

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 14, telefon 410-14

Prof. JÓZEF JERZY BOGUSKI

Rok bieżący zamyka okres pięćdziesięcioletniej działalności naukowej, przemysłowej i pedagogicznej Nestora chemików polskich, prof. J. J. Boguskiego. W r. 1876 ukazała się pierwsza praca naukowa prof. Boguskiego — „O ketonie dwubromobenzylowym". Długi szereg Jego rozpraw naukowych ciągnie się przez cały okres lat 50-ciu, obejmując przedewszystkiem zagadnienia z dziedziny kinetyki chemicznej, której dostojny Jubilat był jednym z pionierów w światowej literaturze chemicznej. W ostatnich latach pracuje nad materjałami wybuchowemi i z tej dziedziny pochodzą obecnie przez Niego publikowane rozprawy.

O zasługach prof. Boguskiego, jako wytrawnego pedagoga i niestrudzonego męża nauki, wiadomo dokładnie wszystkim chemikom polskim. Natomiast Jego działalność przemysłowa nie jest może dostatecznie znana i oceniona. A wszak prof. Boguski jest pierwszym w kraju naszym wytwórcą azotynu sodowego w skali technicznej. W dziewięćdziesiątych latach ubiegłego stulecia zakłada On wraz z p. Meisnerem fabrykę wytworów chemicznych w Warszawie; obok azotynu sodowego wytwarza tam glejtę, minję oraz inne związki ołowiowe. Doświadczenia, poczynione w pracy technicznej nad azotynem, przybrały też formę przyczynków naukowych do badań chemicznych tego związku—przez opublikowanie w Rozprawach Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Akademji Umiejętności pracy „O własnościach roztworu azotynu sodowego".

Prof. Boguski wypracowuje dalej techniczną metodę wyzyskania zwałów galmanowych, zapomocą ługowania ich 20%-wym wodnym roztworem amonjaku. Metoda ta została opatentowana wspólnie z Tow. Górn. Przemysł. „Saturn" i rokowała jaknajpomyślniejsze wyniki przemysłowe; jednak — wskutek śmierci jednego z dyrektorów „Saturnu", interesującego się specjalnie tą sprawą — stanęła ona na martwym punkcie.

W r. 1915 prof. Boguski zajmuje się konstrukcją kompresorów, przeznaczonych do technicznego skraplania dużych ilości chloru, a wykonywanych, stosownie do planów prof. Boguskiego, w fabryce maszyn „Orthwein, Karasiński i Ska".

Na obecnem swem stanowisku Szefa Centrali artyleryjskich badań laboratoryjnych—prof. Boguski wypracował elektrolityczny sposób odmiedzania dział, zastosował krajowe oleje mineralne do napełniania kompresorów armatnich, wreszcie wykonał badania nad oznaczaniem grafitu w prochach bezdymnych.

Dziś, gdy nie spocząwszy na zasłużonych laurach, prof. Józef Jerzy Boguski święci niestrudzonej pracy pięćdziesięcioletni jubileusz: składamy Mu życzenia wieloletniej jeszcze owocnej działalności na niwie polskiej nauki i wytwórczości chemicznej.

POŚWIĘCENIE BENZOLOWNI W WARSZAWIE

We środę dn. 8 b. m. odbyło się w Gazowni Warszawskiej przy ul. Ludnej poświęcenie nowo-zainstalowanego urządzenia do wymywania benzolu z gazu świetlnego. Uwalnianie gazu od benzolu odbywa się przy pomocy przemywania gazu ciężkiemi olejami antracenowemi, przyczem gaz i olej mają kierunek przeciwprądowy. Z oleju oddestylowuje się benzol, poczem olej wraca do procesu wymywającego, zaś benzol podlega rektyfikacji.

Uroczystość poświęcenia uświetnił swą obecnością Pan Prezydent Rzeczypospolitej, prof. Ignacy Mościcki. Obecni również byli przedstawiciele Rządu, Sejmu, nauki, władz komunalnych, insytucyj społecznych oraz prasy. Dyrektor Gazowni, p. inż. Cz. Świerczewski, w swem przemówieniu podkreślił, że uruchomienie benzolowni — poza znaczeniem techniczno-gospodarczem, ma też dużą wagę społeczną. Urządzenia bowiem wykonane zostały wyłącznie przez fabryki polskie z materjałów krajowych, przy zastosowaniu oryginalnych pomysłów w kierunku ulepszenia aparatury. Instalacja urządzona jest na produkcję 2.000 ton benzolu rocznie, da przeto więcej znacznie benzolu, niż przy dotychczasowej metodzie destylacji smoły pogazowej — i powiększy w ten sposób polską produkcję tego węglowodoru.

Niezależnie od urządzenia, istniejącego przy ul. Ludnej, podobna instalacja znajduje się też w Gazowni na Woli.

ROSYJSKI PRZEMYSŁ CHEMICZNY

Według informacyj, podanych przez „Chemiker Zeitung", rosyjski przemysł chemiczny wzmocnił się znacznie w ciągu dwu lat ostatnich. Wskazują na to następujące liczby:

	1913	1922/23	1923/24	1924/25
Liczba robotników	70.800	42.308	44.119	58.434
W procentach w porówn. z r. 1913	100	59,7	62,3	82,5
Wartość prod. wg. cen przedw. w tysiącach rubli	337.688	94.375	120.919	270.680
W procentach w porówn. z r. 1913	100	27,9	35,8	74,2
Produkcja na robotnika	4.769,8	2.231,1	2.740,7	4.289,9
i rok w procentach	100	46,5	57,4	89,9

Stosownie do przynależności przedsiębiorstw, w wartości produkcji na 1 robotnikorok partycypują fabryki państwowe sumą 5.459 czerwońców, prywatne—8.605, koncesjowane — 38.400.

Ilość fabryk nie jest podana dokładnie; wzmiankowano tylko, że w zakresie przemysłu farb, pokostów i lakierów działa 47 zakładów, w dziedzinie suchej destylacji drzewa—45, przemysłu organicznego—16, gumowego — 5.

Import chemikalij wyniósł za okres czasu:

od I. X. 1923 do I. III. 1924—2.695 ton, wart. 1.594.000 rub. zł.
od I. X. 1924 do I. III. 1925—5.865 ton, wart. 6.849.000 „ „

W czem z Niemiec:

w I. okresie — 1.624 t. wartości 1.123.000 rb.
w II „ — 2.730 t. wartości 3.942.000 rb.

Z Polski:

w I. okresie 90 t. wart. 20.000 rb.; w II.—20 t. wart. 11.000 rb.

Wszystkie powyższe dane przyjąć, oczywiście, należy z wielką rezerwą; podajemy je na odpowiedzialność „Chemiker Zeitung" — jako ciekawą ilustrację liczbową obecnej sytuacji rosyjskiej wytwórczości chemicznej.

WYDZIAŁ PORAD

Centralny Związek Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów podjął próbę utworzenia specjalnego „Wydziału porad w zakresie organizacji przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych". Wydział będzie udzielał zgłaszającym się zrzeszonym w Centralnym Związku organizacjom i ich członkom porad, wskazówek i informacyj w zakresie organizacji naukowej. Na ich zlecenie będzie podejmował również szczegółową analizę całego organizmu danego przedsiębiorstwa lub jego części, opracowywał szczegółowo plany i projekty reorganizacji całokształtu przedsiębiorstwa lub jego działów, oraz wprowadzał na miejscu w życie zaprojektowane ulepszenia organizacyjne. Wreszcie Wydział będzie rejestrował i systematyzował zgłaszane do niego informacje o dokonanych już pracach organizacyjnych, które będą przedmiotem syntetycznych publikacyj. Celem ich jest zarówno uświadamianie szerokiego ogółu o postępach organizacyjnych polskiego przemysłu i handlu, jak wykorzystywanie przez Centralny Związek przy formułowaniu postulatów przemysłu, zwłaszcza w dziedzinie reorganizacji pracy.

Wydział mieści się w lokalu Centralnego Związku, ul. Chmielna 2, w Warszawie.

NA MARGINESIE

„Chemja znajduje się w głębi wszystkich rzeczy i nic się jej nie wymknie". Takim aforyzmem pióra Duclaux rozpoczęty jest memorjał, złożony Panu Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, prof. K. Bartlowi, przez delegację Polskiego Towarzystwa Chemicznego. Memorjał wskazuje na wielkie zaniedbanie w odniesieniu do wykładów chemji w programach średnich szkół ogólno-kształcących. Zaniedbanie to, wyrażające się w odsunięciu nauczania chemji na drugi plan i zmniejszeniu ilości godzin jej wykładu, w porównaniu z programami do niedawna jeszcze obowiązującemi — interesuje w wysokim stopniu również polską produkcję chemiczną.

Zastępy bowiem przyszłych obywateli kraju, którzy decydować wszak będą o kierunku i zakresie naszej działalności polityczno - gospodarczej, nie mogą być pozbawione na poziomie szkoły średniej gruntownego zrozumienia doniosłości chemji i przemysłu chemicznego dla całokształtu zagadnień państwowych. Nic więc dziwnego, że w gronie delegacji Towarzystwa Chemicznego znaleźli się też przedstawiciele polskiej wytwórczości chemicznej.

Wyznaczanie właściwego miejsca nauce chemji w kształceniu młodzieży leży zresztą w dobrej tradycji szkolnictwa polskiego. Liceum Warszawskie, które pierwsze na ziemiach polskich wprowadziło do szkoły średniej chemję ,jako samodzielny przedmiot w r .1805, wyznaczało na jej nauczanie dwie do czterech godzin

tygodniowo w ostatniej klasie. Liceum Krzemienieckie (1803—1832) wyznaczało na chemję z mineralogją i botaniką w ostatniem trzeciem dwuleciu po 10 godzin tygodniowo. Rada Wychowania Publicznego, działająca w latach 1832 — 1840, uposażała chemję w swem gimnazjum technicznem w sześć godzin tygodniowo w ostatniej klasie.

Jakże ubogo, wobec z przed stulecia datujących się planów nauczania, wygląda dzisiejszy program szkoły średniej, gdzie nauczanie chemji przesunięte jest do klas niższych i obdarzone minimalną liczbą godzin.

A przecież doniosłość chemji w każdem zjawisku życia bieżącego i zrozumienie tej wagi jest dziś bardziej zupełne i znacznie głębsze, niż przed wiekiem.W r. 1906 na Międzynarodowym Kongresie Chemji Stosowanej w Rzymie prof. Paterno wypowiedział następujące słowa: „Gdyby pomyślne okoliczności pozwoliły mi zrobić szybko ocenę wpływów, wywieranych przez nowe kierunki nauki na życie i postęp ludzkości — łatwo byłoby mi dowieść, że w głębokiej przemianie społecznej wpływ chemji jest dominujący". Zdawałoby się przeto, że sformułowane przed chwilą i uznane przez wszystkich poglądy winny, znaleźć oddźwięk w nauczaniu młodego pokolenia Polaków. Że jest inaczej — należy głośno nawoływać do zmiany dotychczasowego systemu.

I, parafrazując mądrą naukę i patrjotyczne ostrzeżenie przenikliwego statysty XVI wieku, Piotra Grabowskiego, który pouczał: „W samych rękach naszych, w piersiach i gardłach naszych, munitia nasza— to nasze góry, to nasze wody, to zamki, mury i wały polskie" — dziś trzebaby powiedzieć: „W pracy rąk naszych, mózgów naszych, w przemyśle i nauce naszej, nadewszystko w wytwórczości i nauce chemicznej naszej — munitia nasza, to nasze góry, to nasze wody, to zamki, mury i wały polskie".

Z POLSKIEGO TOW. CHEMICZNEGO

We czwartek, dn. 16 b. m. odbędzie się w auli Politechniki Warszawskiej o godz. 6-ej ppoł. uroczystość jubileuszowa 50-ciolecia działalności prof. J. J. Boguskiego. Zebranie przyobiecał uświetnić swą obecnością Pan Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

Komitet Organizacyjny Międzynarodowego Kongresu Chemicznego w Warszawie prowadzi już ożywioną działalność w poszczególnych sekcjach, których powołano cztery, mianowicie: sekcję naukową, finansową, propagandy, administracyjną.

KRONIKA

Dn. 2 grudnia r. b. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku, na którem zdecydowano następujące sprawy:

Wzięcie udziału w organizowanym Zjeździe Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych, który odbędzie się w maju r. 1927 we Lwowie; delegatem Związku Przemysłu Chemicznego będzie p. Dyr. Wł. Płużański.

Wysunięcie wspólnej ze Związkiem Przemysłu Superfosfatowego kandydatury do Komisji Ankietowej, powoływanej przez p. Ministra Przemysłu i Handlu, celem zbadania kosztów produkcji.

Dalsze kontynuowanie wydawnictwa „Wiadomości Przemysłu Chemicznego".

Dn. 7 grudnia r. b. odbyło się posiedzenie Rady Towaroznawczej przy Min. Skarbu. Z pośród spraw, interesujących bezpośrednio przemysł chemiczny, postanowiono odpadki przędzy jedwabiu sztucznego barwionego clić według poz. 180 p. 4 b taryfy celnej.

Dn. 9 grudnia r. b. odbyła się w Min. Przemysłu i Handlu narada w sprawie projektu Izb Przemysłowo-Handlowych. Stanowisko nasze w tym zakresie było już oświetlone w „Wiadomościach Przemysłu Chemicznego", zaś dyskusja, prowadzona przez wiele miesięcy w całej Rzeczypospolitej, przyczyniła się do pogłębienia zagadnienia. Ostatecznie uzgodnione poglądy rozwiązują również najtrudniejszą kwestję, t. j. zasadę tworzenia składu Izby. Według więc aktualnego obecnie projektu, część członków Izby, mianowicie $^{2}/_{5}$, wybierana jest bezpośrednio przez ogół uprawnionych do głosowania, zaś pozostałe $^{3}/_{5}$ — przez zrzeszenia gospodarcze, które wskaże Minister Przemysłu i Handlu. Ponadto — 10% liczby powołanych w powyższy sposób członków Izby może być kooptowanych przez Izbę, zaś dalszy 10% — mianowanych przez Ministra Przemysłu i Handlu.

Przemysłowo-Handlowe Zakłady Chemiczne „Ludwik Spiess i Syn", Sp. Akc., zadeklarowały sumę zł. 10.000 na rzecz Komitetu budowy gmachu dla Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Kwota ta jest pierwszą, złożoną przez zrzeszone w naszym Związku fabryki chemiczno-farmaceutyczne na cel powyższy.

Specjalna delegacja Związku, z p. inż. J. Podraszką na czele, odwiedziła Generalnego Dyrektora Służby Zdrowia, p. D-ra Wroczyńskiego, celem poinformowania go o imporcie z zagranicy olejów roślinnych, przeznaczonych do użytku jadalnego, a zawierających powyżej 3% wolnych kwasów tłuszczowych. Import ten ma na celu obejście stawki celnej, wyznaczonej na oleje rafinowane, zaś na zdrowiu ludności, spożywającej je, odbija się w sposób fatalny (max. zawartości wolnych kwasów w olejach roślinnych nie powinno przekraczać 1,4%). Delegacja wysunęła tezę opracowania i wydania przez Dep. Zdrowia rozporządzenia, normującego najwyższą procentową zawartość kwasów w olejach jadalnych, aby w ten sposób przeciwdziałać nieuczciwej konkurencji, sprzedającej pod nazwą olejów rafinowanych — szkodliwe dla zdrowia artykuły.

P. Gen. Dyrektor Dr. Wroczyński odniósł się przychylnie do tych postulatów i obiecał wydanie wkrótce właściwych przepisów.

Specjalna delegacja Związku, z p. Dr. K. Majewskim na czele, udała się do Dep. Akcyz i Monopoli Min. Skarbu, celem omówienia sprawy cen spirytusu dla wytwórczości perfumeryjnej i kosmetycznej. De-

legacja była przyjęta przez p. insp. K. Zubrzyckiego, Naczelnika Wydz. Spirytusowego. P. insp. Zubrzycki oświadczył, że Min. Skarbu, rozumiejąc ciężką sytuację, w jakiej znajduje się ta dziedzina produkcji, stoi na stanowisku niepodwyższania cen spirytusu, przeznaczonego do fabrykacji wyrobów perfumeryjnych i kosmetycznych.

STATYSTYKA PRODUKCJI NAWOZÓW SZTUCZNYCH

	R. 1925	styczeń—kwiecień r. 1926
Azotan amonowy	1.713 t	8.942 t
Azotan sodowy	2.715 t	90 t
Azotniak	84.739 t	33.026 t
Kainit	64.987 t	24.775 t
Nawozy kostne	12.000 t	5.000 t
Sole potasowe	114.161 t	52.103 t
Superfosfat	245.000 t	40.000 t*)

*) Znaczne remanenty superfosfatu w fabrykach, wynoszące z końcem r. 1925 prawie 100.000 t — skłoniły producentów do ograniczenia wytwórczości w pierwszych miesiącach r. b. Przewidywać jednak należy, że całoroczna produkcja r. 1926 przekroczy cyfrę, osiągniętą w roku ubiegłym.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	500—550 zł
Alkohol metylowy techniczny	120 „
„ „ czysty 99%	250 „
Amonjak skroplony za 1 kg NH_3 *	1,80 „
Azotniak mielony za 1 kg % N_2 *	1,65 „
„ granulowany za 1 kg % N_2 *	1,85 „
Azotan amonowy *	113 „
Benzol handlowy 90%	105 „
„ czysty	120 „
Chlorek wapna bielący	40 „
Chloroform czysty	700 „
„ „pro narcosi"	1.300 „
Fenol	220 „
Formalina 30%	230 „
Gliceryna farmaceutyczna	520 „
„ techniczna	480 „
Karbid	58—62 „
Klej kostny	220 „
„ skórny	260 „
Kwas azotowy 40° Bé, w przel. na 100% HNO_3 *	90 „
„ mrówkowy 85%	w złocie 150 „
„ siarkowy 66° Bé	w złocie 6,89 „
„ solny bez arsenu	13 „
„ octowy techn. 30%	110 „
Naftalin surowy prasowany	35 „
„ czysty w łuskach	57,50 „
Oleina zwierzęca	325 „
Oleum 20%	w złocie 10,55 „
Pirydyna czysta za 1 kg.	20 „
Smoła preparowana	29,50 „
Siarczan amonu	43 „
Siarczek sodu 60/62 %*	w złocie 55 „
Soda amonjakalna	25 „
„ kaustyczna	60 „
Sól glauberska kalcynowana niemielona	16 „
Stearyna	320 „
Superfosfat 16%	14,40—16,64 „
Terpentyna	110—200 „
Toluol czysty	120 „

Ceny powyższe rozumieją się za 100 kg. loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdką rozumieją się wraz z opakowaniem.

Prenumerata kwartalna **zł. 3.50.** Cena zeszytu pojedynczego **zł. 0.60.**
Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Ceny ogłoszeń: Cała strona zł. 150. Pół strony zł. 80. Ćwierć strony zł. 45. Jedna ósma strony zł. 30. Wiersz jednoszpaltowy zł. 5
Ogłoszenia drobne „Produkty wytwórczości krajowej", tekst trzywierszowy kwartalnie zł. 30; wiersz dodatkowy zł. 5. Członkowie Związku otrzymują od cen powyższych rabat.

Wydawca: w imieniu Związku Zawodowego Wielkiego Przemysłu Chemicznego — Dyrektor Związku, inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: inż. TADEUSZ ZAMOYSKI. Drukarnia „Rola" J. Buriana, Mazowiecka 11.